

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Туризм

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

за спеціальністю 242 Туризм

галузь знань 24 Сфера обслуговування

Полтава, 2022

Програма атестаційного екзамену для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування, набору 2022 року

ВНЕСЕНО кафедрою фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету 01 вересня 2022 р., протокол № 1.

Розробники:

1. Тютюнник Юрій, к.е.н., доцент, гарант ОПІ Туризм, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
2. Зоря Олексій, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
3. Єгорова Олена, к.е.н., доцент, голова ради з якості вищої освіти спеціальності Туризм, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
4. Рудич Алла, к.е.н, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

СХВАЛЕНО радою з якості вищої освіти спеціальності Туризм Полтавського державного аграрного університету 01 вересня 2022 р., протокол № 1.

ЗМІСТ

ВСТУП	ст. 4
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯКІ ВХОДЯТЬ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	6
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	31

ВСТУП

Атестація здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2022 року здійснюється відповідно до Закону України «Про вищу освіту», освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування, навчального плану та робочого навчального плану.

Технічне забезпечення атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2022 року здійснюється відповідно до Положення про атестацію здобувачів вищої освіти у Полтавському державному аграрному університеті та Програми атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Відповідно до Програми атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2022 року атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи та атестаційного екзамену.

Мета атестаційного екзамену – перевірити рівень досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та освітньо-професійною програмою Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Для проведення атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2022 року створюється екзаменаційна комісія. Головою екзаменаційної комісії може призначатися гарант освітньої програми, фахівець-роботодавець (стейкхолдер) або науково-педагогічний працівник у галузі туризму.

До проходження атестації допускаються здобувачі вищої освіти, які повністю виконали навчальний план першого (бакалаврського) рівня вищої освіти набору 2022 року.

Атестаційний екзамен передбачає виконання комплексу атестаційних завдань. Засобами оцінювання рівня досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей є: теоретичні (тестові) та практичні (комплексні ситуаційні) завдання. Формою проведення атестаційного екзамену є поєднання письмової, усної та інтерактивної (з використанням засобів інформаційних технологій) форм.

Інформаційною базою формування засобів об'єктивного контролю ступеня досягнення кінцевих цілей освітньо-професійної підготовки є зміст прог-

рам навчальних дисциплін, що формують результати навчання та систему компетентностей бакалавра з туризму і виносяться на атестацію.

Засоби об'єктивного контролю формуються шляхом структурної композиції змісту навчальних дисциплін, що визначають результати навчання та систему компетентностей фахівця і виносяться на атестацію (наведені у навчальному плані підготовки здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування).

Під час атестаційного екзамену здобувач вищої освіти повинен продемонструвати належний рівень досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та освітньо-професійною програмою Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Заклад вищої освіти забезпечує дотримання правил і процедури проведення атестаційного екзамену шляхом:

- уніфікації умов проведення, засобів оцінювання, методик оброблення результатів та форм їхнього подання;
- інформаційно-консультаційної та психологічної підготовки здобувачів вищої освіти до атестаційного екзамену;
- використання критеріїв об'єктивного оцінювання.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯКІ ВХОДЯТЬ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. ІНОЗЕМНА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Тема 1. Університетський етап підготовки майбутнього фахівця.

Знайомство. Тиждень першокурсника. Мій університет: сторінки історії. Провідні університети країни, мова якої вивчається. Нормативна граматики англійської мови: Вживання артикля. Займенники: особові, присвійні, зворотні, вказівні, неозначені. Числівник. Іменник. Множина іменників.

Тема 2. Особистісні риси майбутнього фахівця.

Позитивні та негативні риси особистості. Як стати успішним студентом. Як контактувати із «складними» особистостями. Нормативна граматики англійської мови: Вживання Present Simple tense.

Тема 3. Самопрезентація.

Мовні моделі привітання, прощання, звертання, ввічливості та вибачення в професійному та повсякденному спілкуванні. Самопрезентація у навчальному та професійному контексті. Коротка автобіографія. Представлення особистих (сім'я) та професійних даних (освіта, інтереси, сфера професійних зацікавлень). Нормативна граматики англійської мови: вживання Present Continuous tense. Порівняння вживання Present Continuous tense і Present Simple tense.

Тема 4. Звичаї та традиції англійських країн.

Географічні, демографічні, економічні та політичні дані США, Канади, Австралії, Нової Зеландії. Географічні, демографічні, економічні та політичні дані Австрії, Швейцарії, Люксембургу, Ліхтенштейну. Географічні, демографічні, економічні та політичні дані Бельгії, Швейцарії, Канади, Квебеку. Нормативна граматики англійської мови: Вживання Past Simple tense.

Тема 5. Професії у галузі майбутнього фаху.

Ярмарок професій. Робочий день представника галузі туризму. Таймменеджмент, або 25 годин на добу. Плани щодо професійної самореалізації. Нормативна граматики англійської мови: вживання Future Simple tense.

Тема 6. Типи туризму.

Класифікація основних типів туризму. Найпоширеніші типи туризму в Україні. Особливості розвитку туризму в англійських країнах. Туризм і правове регулювання туристичної діяльності. Нормативна граматики англійської мови: прикметник і прислівник. Ступені порівняння прикметників і прислівників.

Тема 7. Ділова поїздка. Подорож літаком.

Лексика та мовні моделі, пов'язані з авіаподорожами. Особливості організації простору аеропорту. Процедури бронювання авіаквитків, реєстрації на рейс, трансферу. Опис першого досвіду подорожі літаком. Лексика та мовні моделі, пов'язані з діловими поїздками, узгодженням розкладу відрядження. Нормативна граматики англійської мови: модальні дієслова.

Тема 8. Туристичні агенції. Робота з клієнтами.

Лексика та мовні моделі для професійної діяльності туристичних агенцій. Презентація туристичного пакету клієнтам, опис різних типів путівок, особли-

вості організації рекреаційно-туристичного простору. Мовні засоби для урегулювання конфліктних ситуацій із клієнтами туристичних агенцій. Професійні стандарти обслуговування клієнтів. Нормативна граматики англійської мови: активний та пасивний стан дієслова. Пасивний стан дієслова у видо-часових формах групи Simple.

Тема 9. Інфраструктура готелю. Адміністрація готелю.

Лексика та мовні моделі для привітання та обслуговування гостей у готелі. Кейс «Ласкаво просимо в Гранд Готель». Різновиди готелів. Організація рекреаційно-туристичного простору у готелях. Лексика та мовні моделі для основ управління готельною діяльністю, взаємодії з персоналом і клієнтами у типових професійних ситуаціях. Нормативна граматики англійської мови: безособові речення.

Тема 10. Організація та проведення конференцій. Екскурсія містом.

Лексика та мовні моделі для організації та проведення конференцій. Особливості планування роботи і взаємодії з учасниками конференції. Типи екскурсій. Лексика та мовні засоби для проведення екскурсії містом, опису рекреаційно-туристичного простору під час екскурсій. Нормативна граматики англійської мови: вживання інфінітиву, вживання герундія. Порівняння вживання інфінітиву і герундія.

Тема 11. Ділові папери. Етикет службового листування.

Лексика та мовні моделі для ділового листування. Складання резюме та мотиваційного листа. Відмінності ділового, напівділового та приватного листування. Правила етикету листування у професійному середовищі. Нормативна граматики англійської мови: повторення граматичних часів.

Рекомендована література:

1. Акмалдінова О. М., Будко Л. В., Фатєєва С. П. Практична граматики англійської мови : навч. посіб. 5 вид., стереотип. Київ : НАУ, 2016. 148 с.
2. Англійська мова для повсякденного спілкування : підручн. / В. К. Шпак, В. Я. Полулях, З. Ф. Кириченко та ін.; За ред. В. К. Шпака. 4-те вид., стер. Київ : Вища школа, 2005. 302 с.
3. Єрмоленко С. Я., Єрмоленко В. І. Англо-український бізнес-словник. Business Dictionary English-Ukrainian. Київ : Школа, 2002. 720 с.
4. Ніколенко А. Г. Speak Up. Київ : Слово, 2003. 393 с.
5. Халявка Л. В., Король Л. Л., Черчата Л. М. TestYour English : навч.-метод. посіб. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2020. 100 с.
6. Alley M. The Craft of Scientific Writing. New York: Springer, 2018. 298 p.
7. Eastwood J. OxfordPractice Grammar. Oxford, New York : Oxford University Press, 2004. 740 p.
8. Jackson A. L. Geckeis C. C. How to Prepare Your Curriculum Vitae. Revised Edition. Chicago, New York, San Francisco, Lisbon, London, Madrid, Milan, Sydney, Toronto : VGM Career Books, 2003. 184 p.
9. Johnson A. P. A Short Guide to Academic Writing. Lanham, MD : University Press of America, 2003. 468 p.
10. Hornby A. S. Oxford Student's Dictionary of Current English. Ch. Ruse.

2009. 1200 p.

11. Kamil M. L. Pearson P. D. Handbook of Reading Research. NY : Tailor and Francis, 2010. 772 p.

12. Redmen S. English Vocabulary in Use (pre-intermediate and intermediate). Cambridge : Cambridge University Press, 2005. 264 p.

13. Wallwork A. English for Presentation at International Conferences. London : LBC, 2010.

2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Тема 1. Передумови виникнення подорожей і туризму в суспільстві.

Предмет і завдання історії туризму. Завдання вивчення історії світового туризму. Чинники виникнення подорожей і туризму. Основні поняття і методи дослідження історії світового туризму. Міграції прадавніх людських колективів. Заселення континентів. Історичні етапи розвитку туризму. Подорожі у прадавню епоху. Подорожі у Давньому Сході: цивілізація шумерів, навігація по Нілу. Фінікійські мореплавці. Подорож, мандрівник, туризм, турист, туристська послуга, туристські ресурси, туристська індустрія, тур, туристський продукт. Значення туризму для розвитку людства.

Тема 2. Мандрівництво в античні часи.

Чинники мандрівництва. Внесок древніх китайців в історію мандрів. Перші історичні джерела про морські подорожі у Давній Греції. Подорожі Геродота і Страбона. Зародження гостинності, лікувального і спортивного туризму у Давній Греції. Перші Олімпійські ігри. Подорожі в Римській імперії. Подорожі епохи еллінізму. Олександр Македонський, Піфей, Мегасфен, Евдокс. Перші екскурсоводи та путівники.

Тема 3. Подорожі в епоху Середньовіччя.

Загальні особливості періоду середніх віків. Зародження і розвиток паломництва у Середньовіччі. Арабські мандрівники і паломники. Історія Хрестових походів. Морські подорожі норманів. Розвиток гостинності у середньовічній Європі. Торгові шляхи на Схід. Подорожі Марко Поло. Особливості середньовічної культури. «Освітній» туризм та туристична інфраструктура Середньовічної Європи.

Тема 4. Епоха великих географічних відкриттів, їх значення в історії мандрівництва.

Особливості подорожей і відкриття першої половини епохи великих відкриттів. Подорожі голандських мореплавців: Віллем Баренц, Віллем Янсзон, Абель Тасман. Діяльність Ост-Індської компанії. Транспортна інфраструктура та її місце в розвитку туризму.

Тема 5. Розвиток подорожей в епоху просвітництва (XVII-XVIII ст.).

Подорожі та географічні відкриття XVII-XVIII ст. Соціально-економічні умови і причини зародження масового туризму. Туристська індустрія Західної Європи і Америки: розвиток гостинності, виникнення ресторанів. Основні види та значення подорожей в епоху Просвіти. Розвиток туристського бізнесу в Англії XIX століття.

Тема 6. Туризм в новий час.

Геополітичні пріоритети. Політичні передумови розвитку туризму. Виникнення і розвиток морських курортів, морського та залізничного транспорту. Зародження туристичної галузі в Північній Америці. Становлення нового виду туризму. Розвиток бальнеологічних курортів. Розвиток готельної справи у світі від Середньовіччя до XIX століття.

Тема 7. Міжнародний туризм в XIX- XX ст.

Стан і передумови розвитку міжнародного туризму в першій половині XX століття. Розвиток готельного і ресторанного бізнесу в першій половині XX століття. Міжнародний туризм в післявоєнний час. Значення міжнародних туристських організацій для розвитку міжнародної співпраці в галузі туризму. Туризм на сучасному етапі і його перспективи. Вдосконалення світової транспортної системи в першій половині XX ст. Географія передвоєнного туризму. Мандрівники XX століття.

Тема 8. Особливості розвитку туризму на українських землях та в Україні.

Мандрівництво та гостинність в давні та середні віки. Виникнення перших туристських організацій в Україні. Рекреаційне освоєння Криму. Кримсько-Кавказький гірський клуб (1890-1915 рр.). Туризм на теренах УРСР. Зародження туристично-екскурсійної справи на західноукраїнських землях. Діяльність краєзнавчо-туристичних товариств «Плай» і «Чорногора». Мандрівництво в Україні як прообраз туризму (IX-XIX ст.). Зародження готельної справи в Україні. Початок організованого туризму (кінець XIX-початок XX ст.). Сучасний туризм в Україні.

Рекомендована література:

1. Коротун О. П. Оцінювання стратегічних орієнтирів розвитку туристичної галузі країни в період економічної нестабільності. *Інтелект XXI*. 2020. № 6. С. 51-57. URL : http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2020/2020_6/11.pdf.

1. Кузишин А. В. Історія туризму : навч. посіб. Тернопіль : РВВ Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 2017. 232 с. URL: <https://studfile.net/preview/5462440/>.

2. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю., Посохов І. С. Історія туризму: навч. посібн. (спец. «Туризм»). Суми : ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2018. 372 с.

3. Мальська М., Паньків Н., Ховалко А. Історія розвитку туризму : навч. посібн. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. 117 с. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/history-tour-development-Pankiv.pdf>.

4. Мальська М. П., Гаталяк О. М. Туризм у містах : підручник. Київ : Центр учбової л-ри, 2018. 224 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/malskatuzyzm-u-mistah.htm

5. Масляк П. О. Рекреаційна географія : навч. посіб. Київ : Знання, 2018. 343 с.

6. Пандемія COVID-19 і її наслідки у сфері туризму в Україні : оновлення

до документу «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні». URL : <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>.

7. Парфіненко А. Ю., Лиман С. І. Історія туризму : навч. посіб. Суми : Видавництво Університетська книга, 2020. 370 с.

8. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 168-р від 16 березня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>.

9. Смаль І. В. Історія туризму в іменах, подіях, термінах : навч. посіб. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2019. 160 с.

10. Смаль І. В. Нариси історії туризму : навч. посіб. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2019. 220 с. URL : https://tourlib.net/books_ukr/smal.htm.

11. Устименко Л. М., Афанасьєв І. Ю. Історія туризму : навч. посіб. Київ : Альтер-прес, 2018. 320 с.

3. ЕКОНОМІКА ТУРИЗМУ

Тема 1. Місце та роль туризму в економічній системі.

Туристична діяльність. Сфера туризму. Роль сфери туризму в економічній системі. Об'єкти та суб'єкти економіки туристичного бізнесу. Підходи у сфері туризму на мікро- та макроекономічному рівнях. Туристична інфраструктура. Туристичний ринок. Туристична індустрія. Показники мікро- та макроекономіки у сфері туризму. Позитивні та негативні фактори розвитку туризму. Стан і перспективи розвитку туристичного бізнесу в Україні.

Тема 2. Особливості підприємницької діяльності в туристичному бізнесі.

Підприємство як суб'єкт економіки. Підприємництво як фактор виробництва. Туристичне підприємство. Сутність підприємницької діяльності в туризмі. Принципи підприємницької діяльності в туристичному бізнесі Функції підприємництва в туризмі. Туристичний бізнес. Формування та збут туристичного продукту. «Правила гри» у туристичній сфері. Правові основи організації та особливості туристичного бізнесу в Україні. Ресурсне забезпечення туристичної діяльності. Перспективи розвитку.

Тема 3. Економічна стратегія в управлінні туризмом.

Сутність та роль підприємницької стратегії в туристичному бізнесі. Розробка економічної стратегії та стратегічна альтернатива. Етапи формування економічної стратегії. Економічне управління. Стратегічне управління. Зовнішнє середовище та довгострокові цілі. Стратегія виживання. Стратегія стабілізації. Стратегія розвитку.

Тема 4. Туристичний продукт.

Попит та пропозиція у сфері туризму. Туристичний продукт. Туристична послуга. Потік туристів. Основні елементи туристичного бізнесу. Процеси обслуговування туристичних маршрутів. Ціноутворення у сфері туризму. Нецінова складова. Ринок туристичного продукту. Класифікація туристичних ринків. Попит. Пропозиція. Купівля та продаж туристичного продукту. Туристичні по-

слуги. Методи планування продажу туристичного продукту. Запас фінансової міцності підприємства.

Тема 5. Виробнича програма підприємств туристичного бізнесу.

Виробнича програма туристичного підприємства. Головні принципи розробки виробничої програми. Показники аналізу та планування виробничих програм туристичного підприємства. Якість обслуговування туристів. Моніторинг якості обслуговування туристів.

Тема 6. Виробнича програма та товарооборот підприємств харчування туристів.

Виробнича програма підприємств харчування туристів. Економічна сутність і види діяльності підприємств харчування. Класифікація підприємств харчування в туристичній сфері діяльності. Особливості потреб в туризмі. Товарооборот підприємств харчування. Виробнича потужність підприємств харчування. Валовий товарооборот підприємств харчування. Плани товарообороту підприємств харчування для задоволення потреб туристів.

Тема 7. Стан та ефективність використання трудових ресурсів у туристичному бізнесі.

Трудові ресурси підприємств туристичного бізнесу. Кадровий потенціал підприємства. Показники оцінки кадрового забезпечення. Показники руху (обороту) трудових ресурсів туристичного підприємства. Середньооблікова чисельність штатних працівників. Показники обороту (зміни) кадрового складу підприємства. Показники ефективності використання трудових ресурсів підприємств туристичного бізнесу. Мотивація праці. Заробітна плата. Оплата праці в туристичному бізнесі України. Планування витрат на оплату праці туроператорів і турагентів.

Тема 8. Формування та напрями використання доходу туристичних підприємств.

Сутність і роль доходу підприємств туристичного бізнесу. Формування доходу в туристичному бізнесі. Джерела формування доходу туроператорів і турагентів. Моніторинг доходу туристичного підприємства. Стратегічне формування доходу туристичного підприємства. Оптимізація доходу туристичних підприємств. Шляхи збільшення доходів туристичних підприємств.

Тема 9. Формування прибутків та витрати туристичних підприємств.

Склад і структура витрат туроператора і турагента. Класифікація витрат за видами діяльності туроператора. Ціна туристичного продукту та калькулювання собівартості. Планування витрат туристичних підприємств. Прибуток. Джерела отримання прибутку. Види прибутку підприємств. Показники прибутку та рентабельності підприємств туристичного бізнесу. Стратегія економічного управління прибутком туристичного підприємства. Основні напрями розподілу прибутку підприємства.

Тема 10. Рух грошових коштів на підприємствах туристичного бізнесу.

Сутність, роль і види грошових потоків. Потоки туристичних послуг і рух грошових коштів. Класифікація грошових потоків підприємства. Планування руху грошових коштів туристичного підприємства. Методи оптимізації руху

грошових коштів. Фактори впливу на рух грошових коштів туристичного підприємства. Ефективні заходи залучення грошових коштів в діяльності підприємств туризму. Показники ефективності планових грошових потоків. Дефіцит грошових коштів підприємства. Оптимізація надлишкового грошового потоку. Максимізація чистого руху грошових потоків.

Рекомендована література:

1. Алієва-Барановська В. М., Дахно І. І. Міжнародний туризм : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2020. 344 с.
2. Білецька Л. В., Білецький О. В., Савич В. І. Економічна теорія (Політ-економія. Мікроекономіка. Макроекономіка). Київ : Центр учбової літератури, 2019. 664 с.
3. Бондаренко Л. А. Інструменти підвищення якості туристичних послуг в умовах конкуренції. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2021. Вип. 13. С. 167-173. DOI: 10.26565/2310-9513-2021-13-17.
4. Головня О. М., Ставська Ю. В. Міжнародний туризм : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Друк», 2020. 316 с.
5. Дехтяр Н. А. Світовий ринок туристичних послуг і пріоритети розвитку туризму в Україні : монографія. Харків : Лібуркіна Л. М., 2021. 469 с.
6. Заворуєва О. С. Удосконалення стратегії управління розвитком туристичної галузі України: дис. канд. екон. наук: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2019. 205 с.
7. Захарченко О. В., Барановська М. І., Козак Ю. Г., Курмиженко В. В. та ін. Основи економічної теорії : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 264 с.
8. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підручник. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 728 с.
9. Каткова Т. І. Статистичний аналіз ринку туристичних послуг України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2021. Випуск 30. С. 159-164.
10. Левицька І. В., Басюк Д. І., Климчук А. О., Тарасюк Г. М., Москвічова О. С. Економіка туризму : навч. посіб. Житомир, 2020. 488 с.
11. Мальська М. П. Економіка туризму: теорія та практика : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 544 с.
12. Мальська М. П., Рутинський М. Й., Білоус С. В., Мандюк Н. Л. Економіка туризму : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 544 с.
13. Мацелюх Н. П., Максименко І. А. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 382 с.
14. Мелконян Д. В., Яворська В. В. Статистика в туризмі : навч. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 195 с.
15. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : колективна монографія / за наук. ред. проф. Л. Ю. Матвійчук.

Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. 320 с.

16. Підлужна О. Б., Колос З. В. Конкуренентоспроможність в туризмі як провідний напрям сталого розвитку. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. Серія «Економічні науки». 2019. № 1. С. 469-477. URL: https://visen.knau.kharkov.ua/20191_45.html.

17. Уварова Г. Ш. Роль туризму у просуванні національного і регіональних брендів України. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку* : матеріали III Міжнародної конференції (м. Київ, 2-3 грудня 2021 р.). Київ : Університет «КРОК», 2021. URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2021/paper/view/854>.

18. Уварова Г. Ш. Шляхи модернізації регіонального туризму в Україні на сучасному етапі. *Регіональний туризм: сучасний стан та шляхи оптимізації* : матеріали I-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 2 квітня 2021 р.) / Університет «КРОК». Київ : Університет «КРОК», 2021. С. 124-127. URL: <https://conf.krok.edu.ua/RT/RT/paper/view/469>.

19. Юхновська Ю. О. Конкуренентний потенціал туристичної галузі України: проблеми та перспективи. *Universum View 13. Economics and management* : міжнародна науково-практична конференція. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. С. 215-218.

20. Юхновська Ю. О. Синергетична стратегія як основа управління розвитком потенціалу туристичної галузі України. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених (м. Одеса, 10 квітня 2019 р.) / Одеський національний економічний університет. Одеса : ОНЕУ, 2019. С. 150-153.

21. Global tourism sees upturn in Q3 but recovery remains fragile. UNWTO. November 2021. URL: <https://www.unwto.org/taxonomy/term/347>.

22. UNWTO Tourism Highlights, 2019 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>.

4. МІЖНАРОДНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ БІЗНЕС

Тема 1. Міжнародний туризм як економічне та соціокультурне явище.

Туризм як найдинамічніша форма міжнародної торгівлі послугами. Манільська декларація з світового туризму. Гаазька декларація з світового туризму. Міжнародна академія туризму. Поняття «міжнародного туризму» в правових системах різних країн світу. Іноземний туризм. Закордонний туризм. Міжнародний туризм та його різновиди. Всесвітня туристична організація. Класифікація форм міжнародного туризму. Функції міжнародного туризму. Принципи міжнародного туризму. Статистичний облік операцій міжнародного туризму. Прямий та непрямий вплив міжнародного туризму на економіку. Коефіцієнт доходу від туризму. Туристичний мультиплікатор. Соціальне значення міжнародного туризму.

Тема 2. Сучасні форми розвитку та правове регулювання міжнарод-

ного туризму.

Етапи розвитку туризму та історичні форми розвитку туризму. Передісторія міжнародного туризму. Елітарний туризм. Масовий туризм. Теорія абсолютних та відносних переваг та її вплив на розвиток форм міжнародного туризму. Тенденції розвитку міжнародного туризму як індустрії. Чинники формування попиту і пропозиції міжнародного ринку туристичних послуг. Розвиток світового туризму. Форми організації державного регулювання туристичної галузі країн світу. Сертифікація і стандартизація. Ліцензування. Податкове регулювання міжнародної туристичної діяльності.

Тема 3. Міжнародні туристичні організації та мережі.

Міжнародні організації, міжнародні туристичні організації. Спеціалізовані установи щодо питань туризму в системі ООН. Завдання та функції Виконавчої ради ЮНВТО. Офіційна мова діяльності ЮНВТО. Діяльність ЮНВТО за основними напрямками. Основні міжнародно-правові форми діяльності ЮНВТО. Хартія туризму. Кодекс туриста. Гаазька декларація з туризму. Інструменти регулювання міжнародної туристичної діяльності. Класифікація міжнародних туристичних організацій. Міжнародні декларації. Міжнародні конвенції.

Тема 4. Статистика міжнародного туризму

Історія становлення сучасної статистики міжнародного туризму. Теорія статистичної науки. Зародження статистики туризму. Науковий аналіз статистичної інформації. Підйом міжнародного туристського руху. Облік туристичних потоків. Рекреаційний туризм. Розвиток міжнародної статистики туризму. Конференція ООН з міжнародних подорожей і туризму. Допоміжний рахунок туризму. Сучасний етап розвитку статистики міжнародного туризму. Мобільність населення. Базові концепції і класифікації міжнародного туризму. Міжнародний подорожуючий. Міжнародний відвідувач. Одноденний відвідувач. Статистика туристських потоків. Статистичний облік доходів і витрат. Методи міжнародного статистичного обліку. Облік на кордоні. В'їзні (виїзні) картки.

Тема 5. Сутність та класифікація міжнародного туристичного ринку

Особливості ринку міжнародного туризму. Визначення місткості ринку міжнародного туризму. Кількість прибуттів. Структура міжнародного туризму. Внутрішньорегіональний характер туризму. Міжрегіональний туристичний обмін. Просторова структура міжнародних туристських прибуттів. Міжнародні туристичні потоки. Туристичне районування світу. Специфіка цілей та діяльності суб'єктів ринку міжнародних туристичних послуг. Особливості сегментації міжнародного туристичного ринку. Особливості ефективності функціонування міжнародного туристичного ринку.

Тема 6. Місце України на ринку міжнародного туризму.

Роль туристичної галузі у світовій економіці. Місце туристичного бізнесу України у зовнішньоекономічній діяльності. Динаміка та структура в'їзного туризму в Україні. Збільшення кількості турпродуктів як запорука інвестицій в галузь. Потенціал ринку міжнародного туризму України. Індекс конкурентоспроможності країн у сфері подорожей і туризму Індекс конкурентоспроможності України у сфері подорожей і туризму та його складові. Туристична полі-

тика України на ринку міжнародного туризму. Основні сегменти ринку туризму України в контексті міжнародної привабливості. Урізноманітнення і розвиток пропозиції України на ринку міжнародного туризму.

Тема 7. Формування туристичного продукту в умовах транснаціоналізації.

Концепція туристського продукту в сприйнятті споживачів та виробників. Особливість властивостей туристського продукту від товару. Шкала вимірювання відносної матеріальності туристичних послуг. Нерозривність та невіддільність виробництва і споживання туристичних послуг. Життєвий цикл туристичного продукту. Фактори виробництва туристського продукту. Інвестиційна активність в економіці туризму. Масштаби виробництва та концентрація ринку в туризмі. Причини та форми концентрації в туризмі. Транснаціональні корпорації в туристичній індустрії. Теорії транснаціональних компаній вітчизняних та зарубіжних вчених. Глобальна стратегія транснаціональних компаній на світовому ринку подорожей. Особливості причин інтернаціоналізації туристського бізнесу. Позитивні та негативні аспекти впливу транснаціональних компаній на економіку країн.

Тема 8. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародної індустрії туризму.

Класифікація та функції туроператорів та турагентів. Основні принципи взаємодії туропреаторів і турагентів. Договори про партнерство. Франчайзинг. Бонусні та комісійні програми туроператорів. Класифікація підприємств готельного господарства. Система «зірок» у класифікації світових готелів та України. Транспортні послуги в міжнародному туризмі. Авіап перевезення та правові документи щодо міжнародного повітряного сполучення. Класифікація та особливості використання залізничного транспорту в міжнародній індустрії туризму. Міжнародне морське сполучення та правова сфера водних транспортних перевезень. Характеристика ринку водних подорожей та морських круїзів.

Рекомендована література:

1. Алієва-Барановська В. М., Дахно І. І. Міжнародний туризм: навч. посібник-довідник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 344 с.
2. Литвин О. В. Міжнародний туризм в сучасних умовах кризи і соціально-економічних потрясінь. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1459/1404>.
3. Мальська М. П., Микитенко М. О., Котловський А. М. Англо-український словник термінів сфери туризму. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 446 с.
4. Міжнародний туризм : навч. посіб. / Т. В. Божидарнік, Н. В. Божидарнік, Л. В. Савош [та ін.]. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 308 с.
5. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 р. № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Пузирьова П. В. Розвиток стратегічного партнерства на основі створення інноваційної бізнес-моделі повоєнного розвитку туризму в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2022. № 8 (254). С. 39-48. URL: <https://eco>

science.net/wp-content/uploads/2022/08/08.22._topic_-Polina-V.-Puzyrova-39-48.pdf.

7. Смирнов І. І., Любіцева О. О. Міжнародний туристичний бізнес і логістика в туризмі : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2022. 288 с.

8. The Hague Declaration on Tourism. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/unwtodeclarations.1989.03.01>.

9. Tourism bill of rights and tourist code. URL: <https://www.univeur.org/cuebc/downloads/PDF%20carte/67.%20Sofia.PDF>.

5. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1. Законодавчі засади регулювання туристичної діяльності.

Туристська діяльність як об'єкт правового регулювання. Понятійний апарат у сфері туризму за законодавством України. Концепція системи правового регулювання туризму в Україні та проблеми правореалізації. Конституція України як правова основа розвитку туризму. Законодавство України про туризм, загальної дії. Спеціальне законодавство України про туризм. Міжнародні правові акти у сфері туризму.

Тема 2. Суб'єкти туристських правовідносин.

Суб'єкти туристичних правовідносин: поняття, склад та правовий статус (суб'єктивні права, свободи і юридичні обов'язки; правові принципи і юридичні гарантії; законні інтереси; правосуб'єктність; юридична відповідальність). Органи державної влади, що здійснюють регулювання в сфері туризму (загальної та спеціальної компетенції). Суб'єкти туристичної діяльності: сутність, види, права та обов'язки. Громадські туристичні організації: правові засади створення та функціонування. Туристи як суб'єкти туристичних правовідносин (суб'єктивні права, свободи і юридичні обов'язки тощо).

Тема 3. Організаційно-правові засади туристичної діяльності.

Сутність організаційно правового регулювання туристичної діяльності. Ліцензування туристичної діяльності. Законодавство України, що встановлює вимоги до провадження туроператорської діяльності. Органи ліцензування туроператорської діяльності. Перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для туроператорської діяльності: організаційні вимоги; загальні вимоги до службового приміщення (офісу); кваліфікаційні вимоги; вимоги до кадрового складу працівників туроператора і турагента; вимоги до фінансового забезпечення відповідальності туроператорів та турагентів; загальні вимоги при укладанні договорів при здійсненні туристичної діяльності; вимоги, щодо забезпечення страхового захисту туристів; вимоги до інформаційно-рекламної діяльності туроператорів і турагентів та інші. Сертифікація і стандартизація у сфері туризму. Державна система стандартизації безпосередньо у сфері туристичної діяльності. Обов'язкова і добровільна сертифікація. Правила проведення обов'язкової сертифікації готельних послуг та послуг харчування. Категоризація об'єктів туристичної інфраструктури. Правове регулювання процедури встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання). Міжнародні системи класифікації готелів.

Тема 4. Договірні відносини в сфері туризму.

Загальні умови укладання договорів у сфері туризму. Правові засади укладання договору на туристичне обслуговування, права та обов'язки сторін. Відповідальність за невиконання договірних зобов'язань. Правові підстави укладання агентського договору, його особливості. Межі відповідальності сторін за посередницьким договором. Договір комерційної концесії та договір франчайзингу в сфері туризму. Інші види договорів за законодавством України.

Тема 5. Туристські формальності та безпека туризму.

Нормативно-правове регулювання безпеки туризму. Міжгалузева програма забезпечення захисту та безпеки туристів. Види ризиків у сфері туризму: правові заходи запобігання. Фінансові гарантії відповідальності туроператора та турагента як запобіжний захід фінансової безпеки. Туристичні формальності: сутність та правові засади дотримання. Право на свободу туристичних подорожей та Шенгенський простір. Захист інтересів українських туристів за межами України.

Тема 6. Правове регулювання порядку виїзду з України та в'їзду в Україну з метою туризму.

Порядок здійснення права громадян України на виїзд за кордон і в'їзд в Україну; правове регулювання оформлення документів для зарубіжних поїздок. Особливості правового регулювання виїзду дітей за кордон на відпочинок і оздоровлення. Загальні правила в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду України і транзитного проїзду через її територію. Правове регулювання порядку оформлення візових документів для в'їзду в Україну. Правові наслідки порушення законодавства України іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними і фізичними особами, які приймають чи надають їм послуги.

Тема 7. Правове забезпечення страхування в туристичній діяльності.

Поняття страхового полісу в туризмі за законодавством України. Правові засади укладання договору страхування в туризмі, його основні елементи. Основні види страхування та особливості правового регулювання в туризмі: обов'язкове медичне страхування туристів та страхування від нещасного випадку; страхування цивільної відповідальності туриста; страхування відповідальності суб'єкта туристичної діяльності; майнове страхування – страхування багажу туриста під час подорожі; страхування анулювання договору про туристичне обслуговування з поважних причин; асістанс, його особливості; обов'язкове страхування автоцивільної відповідальності за кордоном – «Зелена картка».

Тема 8. Правові засади здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності. Юридична відповідальність за порушення законодавства в сфері туристичної діяльності.

Загальні правила здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туристичної діяльності. Органи контролю за діяльністю суб'єктів господарювання в сфері туризму. Контроль за додержанням Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності. Контроль за здійсненням туристського супроводу. Податкові перевірки суб'єктів туристичної діяльності. Перевірки фондів соціального страхування: у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витра-

тами, зумовленими народженням та похованням; від нещасного випадку та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; на випадок безробіття. Перевірка інспекції з праці. Перевірки суб'єктів туристичної діяльності державними органами у сфері захисту прав споживачів. Види порушень законодавства України в галузі туризму: загальні положення. Види юридичної відповідальності за порушення у сфері туризму. Адміністративні правопорушення та відповідальність за їх вчинення. Цивільно-правова відповідальність: загальні положення. Забезпечення виконання зобов'язань. Правові наслідки порушення зобов'язань. Відповідальність за порушення зобов'язання. Дисциплінарна відповідальність у сфері туризму. Господарсько-правова відповідальність. Кримінальна відповідальність у сфері туризму.

Рекомендована література:

1. Безсмертнюк Т. П. Правове регулювання туристичної діяльності : конспект лекцій. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 133 с.
2. Брусільцева Г. М., Зима О. Г. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 214 с.
3. Ващишин М. Я. Правове регулювання туристичної діяльності : навч.-метод. посібник. Львів : ПП Сорока Т. Б., 2014. 168 с.
4. Гафурова О. В. Правове регулювання туристичної діяльності : методичні вказівки для вивчення дисципліни. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2019. 56 с.
5. Гнатюк М. Р. Закон України «Про туризм» : постатейний коментар. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2006. 197 с.
6. Голод А. П. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування : монографія. Львів : ЛДУФК, 2017. 340 с.
7. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2015. 272 с.
8. Кубах А. І., Коляда Т. А., Харитонов О. В. Правове регулювання туристської діяльності : навч. посіб. Харків : ХНАМГ, 2010. 281 с.
9. Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах : підручник / За ред Т. Г.Сокол. Київ : Альтерпрес, 2019. 447 с.
10. Писаревський І. М., Стешенко О. Д. Ризик-менеджмент у туризмі : навч. посіб. для вищих навчальних закладів. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 128 с.
11. Правові засади туроператорської та турагентської діяльності : навч. посіб. у 2 ч. Частина II / укл. : О. Д. Король, Т. Д. Скутар. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 64 с.
12. Селецький С. І. Правове регулювання туризму в Україні : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2012. 186 с.
13. Чорненька Н. В. Безпека туризму: навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 188 с.

6. СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ

Тема 1. Сутність та концепція сільського зеленого туризму.

Сутність сільського зеленого туризму: основні дефініції. Екологічний туризм, сільський туризм, агротуризм. Предмет, мета, основні цілі, об'єкти та суб'єкти сільського зеленого туризму. Характеристика проекту Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм». Принципи сільського зеленого туризму. Функції сільського зеленого туризму. Завдання сільського зеленого туризму. Концепція сталого розвитку туризму. Концепція сільського зеленого туризму.

Тема 2. Історія та сучасні тенденції розвитку сільського зеленого туризму.

Етапи розвитку сільського зеленого туризму у світі. Етапи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Сучасні тенденції у розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Основні критерії, що характеризують розвиток сільського зеленого туризму. Проблеми та виклики на сучасному етапі розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Характеристика провідних світових моделей сільського зеленого туризму. Принципи та механізми успішного досвіду розвитку сільського зеленого туризму у світі. Особливості організації сільського зеленого туризму в різних країнах. Напрямки та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні на підставі світового досвіду.

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення сільського зеленого туризму в Україні.

Характеристика нормативних активів, що регулюють окремі аспекти діяльності у сфері сільського зеленого туризму в Україні. Основні аспекти правового регулювання діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Вимоги до сертифікації у сільському зеленому туризмі. Європейський досвід у сфері стандартизації та досягнення успіху в сільському зеленому туризмі. Стандарти сільського зеленого туризму в Україні. Вигоди для сертифікованих садиб і туристів. Рекомендовані критерії якості надання послуг у сфері сільського зеленого туризму. Програма категоризації «Українська гостинна садиба». Сутність та мета категоризації засобів розміщення у сфері сільського зеленого туризму. Характеристика чотирьох категорій мережі «Українська гостинна садиба». Напрями модернізації критеріїв визначення категорії «Українська гостинна садиба».

Тема 4. Природно-рекреаційний потенціал розвитку сільського зеленого туризму.

Аналіз природних, історико-культурних та етнографічних ресурсів сільської місцевості для розвитку сільського зеленого туризму. Види результатів комплексного аналізу природних, історико-культурних та етнографічних ресурсів сільської місцевості. Сутність та характеристики рекреаційного районування. Оцінка потенціалу регіонів України у сільському зеленому туризмі. Характеристика Карпатського регіону для розвитку сільського зеленого туризму. Найпопулярніші туристичні маршрути для розвитку сільського зеленого туризму в Карпатах. Характеристика регіону Центральної України для розвитку сіль-

ського зеленого туризму. Туристичні кластери та напрямки для сільського зеленого туризму в регіоні Центральної України. Характеристика регіону Південної України для розвитку сільського зеленого туризму. Найпопулярніші туристичні напрямки маршрути для розвитку сільського зеленого туризму в регіоні Південної України. Характеристика Поліського регіону для розвитку сільського зеленого туризму. Найпопулярніші туристичні напрямки та маршрути для розвитку сільського зеленого туризму в Поліському регіоні.

Тема 5. Інфраструктура сільського зеленого туризму.

Сутність інфраструктури туризму, внутрішня та зовнішня інфраструктура. Елементи інфраструктури сільського зеленого туризму та їхній вплив на вибір місця відпочинку. Складові впливу елементів інфраструктури сільського зеленого туризму на вибір місця відпочинку. вплив елементів інфраструктури сільського зеленого туризму на вибір місця відпочинку. Характеристика основних типів об'єктів розміщення у сільському зеленому туризмі. Вимоги до облаштування об'єктів сільського зеленого туризму. Характеристика елементів допоміжної інфраструктури в сільському зеленому туризмі (транспорт і шляхи, зв'язок, харчування та інші). Рекреаційно-спортивна, історична та культурна інфраструктура як важливі складові сільського зеленого туризму.

Тема 6. Технологічні основи гостинності у сільському зеленому туризмі.

Ключові відмінності сільського зеленого туризму від масового (готельного) туризму. Характеристики та особливості чотирьох етапів гостьового циклу в сільському зеленому туризмі. Права власників садиб у сільському зеленому туризмі. Обов'язки власників садиб у сільському зеленому туризмі. Вимоги до обслуговуючого персоналу в сільському зеленому туризмі. Забезпечення безпеки у сфері сільського зеленого туризму: фізична та майнова безпека, екологічна безпека, медична безпека та здоров'я, соціально-культурна-безпека. Обов'язки господаря оселі у забезпеченні безпеки туристів.

Тема 7. Формування туристичного продукту в сільському зеленому туризмі.

Чинники, які впливають на формування програми перебування туристів у сільському зеленому туризмі. Види програм прийняття гостей у сільській садибі. Етапи розробки та варіанти наповнення програми перебування туристів у сільському зеленому туризмі. Ключові вимоги до організації програми перебування туристів у сільському зеленому туризмі. Види спеціалізованих туристичних маршрутів у сільському зеленому туризмі. Етапи розробки та стратегії просування спеціалізованих туристичних маршрутів. Переваги та виклики спеціалізованих туристичних маршрутів у сільському зеленому туризмі. Приклад проектування гастрономічного маршруту. Приклад проектування етнографічного маршруту. Характеристика основних блоків додаткових послуг (майстер-класи, участь у сільськогосподарських роботах, активний відпочинок) у сільському зеленому туризмі. Переваги надання додаткових послуг у сільському зеленому туризмі для власника садиби

Тема 8. Маркетингова стратегія сільського зеленого туризму.

Поділ цільового ринку сільського зеленого туризму на групи (сегменти)

за відповідними ознаками. Категорії основних мотивів вибору сільського відпочинку. Матриця вибору маркетингових інструментів у сільському зеленому туризмі. Анкетування у сільському зеленому туризмі. Сутність та основні складові брендингу сільських територій. Сутність та основні складові промоції (просування) на ринку у сільському зеленому туризмі. Етапи розробки стратегії розвитку та просування сільських територій на туристичному ринку. Приклад SWOT-аналізу сільської території. Приклад детального плану просування (маркетингової стратегії) для активного сільського туризму.

Тема 9. Економіка і фінанси сільського зеленого туризму.

Характеристики сільського зеленого туризму як підсобної (непідприємницької) діяльності та підприємницької діяльності. Критерії порівняння сільського зеленого туризму як підсобної діяльності та підприємницької діяльності. Фінансові складові сільського зеленого туризму: джерела формування капіталу та інвестиції, структура витрат, ціноутворення та формування доходу, оподаткування, фінансові ризики. Напрями та особливості аналізу діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму. Види та характеристика результатів діяльності в сільському зеленому туризмі. Економічні показники оцінювання результатів діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму. Соціальні показники оцінювання результатів діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму. Екологічні показники оцінювання результатів діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму.

Тема 10. Організаційно-управлінський процес у сільському зеленому туризмі.

Механізм менеджменту сільського зеленого туризму: сутність, підсистеми, функції управління. Концепція SMART-детермінант у сільському зеленому туризмі. Приклад SMART-плану розвитку етно-садиби. З чого починати діяльність у сфері сільського зеленого туризму. Покроковий алгоритм дій (етапи) початку діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Напрямки поради від успішних організаторів відпочинку на селі. Порівняльні характеристики аматора й успішного господаря у сфері сільського зеленого туризму

Тема 11. Бізнес-планування у сільському зеленому туризмі.

Сутність та типова структура бізнес-плану діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Характеристика етапів складання бізнес-плану для сільського зеленого туризму. Структура витрат (собівартість) у сільському зеленому туризмі. Чинники, що впливають на рівень цін у сільському зеленому туризмі. Методи та гнучкі стратегії ціноутворення у сільському зеленому туризмі. Психологія ціни у сільському зеленому туризмі. Приклад розрахунку собівартості послуг сільської садиби. Стратегії цінового регулювання у сільському зеленому туризмі. Приклад калькулювання вартості проживання у садибі з урахуванням різних стратегій.

Тема 12. Реалізація цілей сталого розвитку в сільському зеленому туризмі.

Цілі сталого розвитку і сільський зелений туризм. Економічні аспекти реалізації цілей сталого розвитку в сфері сільського зеленого туризму. Соціальні аспекти реалізації цілей сталого розвитку в сфері сільського зеленого туризму.

Екологічні аспекти реалізації цілей сталого розвитку в сфері сільського зеленого туризму. Виклики, з якими стикається реалізація цілей сталого розвитку в сільському зеленому туризмі.

Тема 13. Формування стратегії розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Характеристика типів базових стратегій розвитку сільського зеленого туризму. Порівняльна характеристика підходів у реалізації стратегій розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Алгоритм створення туристичного кластеру на Полтавщині. Світовий досвід у визначенні перспектив розвитку сільського зеленого туризму в Україні: закордонні моделі як орієнтир для України, ключові чинники успіху, перспективи розвитку через призму світових трендів, виклики, які потрібно подолати. Сутність методики SWOT-аналізу у сфері сільського зеленого туризму. Використання методики SWOT-аналізу в стратегічному плануванні розвитку сільського зеленого туризму в Полтавській області. Сильні сторони, слабкі сторони, можливості та загрози у розвитку сільського зеленого туризму на Полтавщині. Характеристика варіантів стратегії розвитку сільського зеленого туризму. Напрями активізації розвитку сільського зеленого туризму в Полтавській області.

Рекомендована література:

1. Бойко В. О., Ключник А. В., Півньова Л. В. Зміцнення конкурентоспроможності підприємств екологічного (зеленого) туризму. *Вісник Херсонського Національного Технічного Університету*. 2020. № 3. С. 213-222. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078&4481.2020.3.28>.
2. Бойко В. О. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 58-65.
3. Брич В., Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. № 4. С. 23-30.
4. Величко О. В., Андрющенко Я. Е. Сільський зелений туризм як фактор розвитку сільських територій. *Modern Economics*. 2021. № 29. С. 40-48. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/29-2021/velychko.pdf>.
5. Географія туризму: екологічний туризм : підручник / В. В. Тарасова, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська, А. С. Осіпчук. Київ : Вид-во «SBA Print», 2021. 252 с.
6. Горшкова Л. О. Розвиток сільського «зеленого» туризму як складової частини туристичного комплексу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 1. С. 115-120. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_1/21pdf.
7. Гримак О. Я., Вовк М. В., Кіндра О. В. Агротуризм як один зі шляхів розвитку підприємництва на сільських територіях. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького*. Серія: Економічні науки, 2019. Т. 21, № 93. С. 31-34.
8. Європейський досвід організації сільського зеленого туризму. URL: <http://tourlib.net>.
9. Зінчук Т. О., Усюк Т. В. Зелений туризм в умовах сталого розвитку та викликів світової економічної кризи. *Проблеми економіки*. 2020. № 3 (45). С.

11-17. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-3_0-pages-11_17.pdf.

10. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. 272 с.

11. Конкурентостійкість підприємств сільського зеленого туризму: теорія, механізм формування та управління [текст] : монографія / Л. В. Забуранна, А. В. Кулік. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 292 с.

12. Кудла Н. Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності [текст] : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. 152 с.

13. Про особисте селянське господарство: Закон України № 742-IV від 15 травня 2003 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>.

14. Про сільський та сільський зелений туризм: проект Закону України. Реєстраційний № 5206 від 05 березня 2021 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71321.

15. Про туризм: Закон України № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

16. Про фермерське господарство: Закон України № 973-IV від 19 червня 2003 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.

17. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму. URL: <http://archive.nbuv.gov.u>.

18. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України. URL: <http://tourlib.net>.

19. Цілі сталого розвитку. Україна. Добровільний національний огляд. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/>.

7. СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Тема 1. Сутність страхування та його особливості в туризмі.

Роль страхового захисту в ринковій економіці. Сутність страхування як економічної категорії та його специфічні ознаки. Закон України «Про страхування». Суб'єкти страхування. Предмет та об'єкти страхування. Основні функції та принципи страхування. Правове забезпечення туристичного страхування. Міжнародні вимоги до страхового покриття в туризмі. Особливості страхування у сфері туризму. Види туристичного страхування та їх класифікація. Система страхового забезпечення.

Тема 2. Страхові ризики та їх оцінювання.

Сутність та значення класифікації у страхуванні. Класифікація страхування за об'єктами, за обсягом страхової відповідальності, за сферою діяльності страхових компаній, за класами страхування, лініями бізнесу. Види туристичного страхування та їх класифікація. Система страхового забезпечення. Поняття та економічна сутність страхових ризиків. Взаємозв'язок між страховим ризиком та страховим випадком. Види страхових ризиків в туризмі та їх оцінюван-

ня. Андерайтинг туристичних ризиків. Теоретичні засади актуарних розрахунків. Склад та структура страхових тарифів.

Тема 3. Страховий ринок.

Становлення та розвиток страхового ринку України. Теоретичні засади страхового ринку. Класифікація, функції та принципи функціонування страхового ринку. Структурна будова страхового ринку. Суб'єкти страхового ринку. Зовнішнє середовище та внутрішня система страхового ринку. Страхові посередники та їх роль на страховому ринку. Туристичні оператори та їх взаємодія зі страховими компаніями. Роль турагента у забезпеченні туристичного страхування.

Тема 4. Договір туристичного страхування.

Договір страхування як форма страхового зобов'язання та реалізації послуги. Порядок та особливості укладення договорів страхування. Вимоги до основних положень договору туристичного страхування: структура договору, страхова сума, ліміт покриття, страхова премія, франшиза, територія дії договору страхування, строк дії договору страхування, обмеження страхування та виключення з покриття, додаткові опції. Обов'язки сторін. Підстави та порядок припинення дії договору страхування. Порядок дій у разі настання події, що має ознаки страхового випадку. Порядок здійснення та розрахунку розміру страхових виплат. Винятки із страхових випадків та підстави для відмови у страховій виплаті.

Тема 5. Страховий асистанс та його роль у системі туристичного страхування.

Сутність і види страхового асистансу. Організація роботи асистансу. Послуги, що забезпечуються асистансом. Роль асистансу у підвищенні якості послуг туроператора. Асистанс як ключовий фактор у виборі страхової компанії туристами. Міжнародні аспекти діяльності асистансу. Сучасні тенденції розвитку асистансу.

Тема 6. Особисте страхування в туризмі.

Економічний зміст та класифікація особистого страхування. Класи страхування життя та здоров'я. Характеристика, класифікаційні ознаки та ризики в межах класів, ліній бізнесу страховика щодо страхування здоров'я. Основні страхові продукти і послуги особистого страхування в туризмі. Страхування від нещасного випадку (у тому числі на випадок виробничої травми та професійного захворювання) що стався із застрахованою особою під час подорожі (поїздки). Страхування на випадок хвороби. Страхування медичних витрат, пов'язаних з наданням допомоги (асистанс) особам, які потрапили в скрутне становище під час здійснення подорожі (поїздки) на території України або за кордон. Особливості урегулювання страхових випадків за договорами особистого страхування в туризмі.

Тема 7. Страхування фінансових витрат в туризмі.

Економічний зміст страхування фінансових витрат. Характеристика, класифікаційні ознаки та ризики в межах класів, ліній бізнесу страховика щодо страхування фінансових витрат. Основні страхові продукти і послуги страхування фінансових витрат в туризмі. Страхування витрат, інших, ніж медичні,

пов'язаних з наданням допомоги (асистанс) особам, які потрапили в скрутне становище під час здійснення подорожі (поїздки) на території України або за кордон. Страхування інших фінансових ризиків (фінансові збитки та / або витрати (уключаючи можливі збитки та/або витрати), пов'язані із неможливістю здійснення подорожі (поїздки) / неможливістю продовження подорожі (поїздки)/необхідністю дострокового припинення подорожі (поїздки) або її незапланованого продовження застрахованою особою). Особливості урегулювання страхових випадків за договорами страхування фінансових витрат в туризмі.

Тема 8. Страхування відповідальності в туризмі.

Економічна сутність, необхідність та особливості страхування відповідальності. Роль та значення страхування відповідальності в туризмі. Характеристика, класифікаційні ознаки та ризики у межах класів, ліній бізнесу страховика щодо страхування відповідальності. Основні страхові продукти і послуги страхування відповідальності в туризмі. Страхування іншої відповідальності (заподіяння застрахованою особою під час подорожі (поїздки) ненавмисної шкоди потерпілій третій особі та/або її майну, внаслідок чого настає цивільно-правова відповідальність такої застрахованої особи. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (в частині міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка»). Особливості урегулювання страхових випадків за договорами страхування відповідальності в туризмі.

Рекомендована література:

1. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
2. Демянчук М. А. Страхові послуги : практикум для студентів економічних спеціальностей першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Одеса : Одес. нац. ун. ім. І.І. Мечникова, 2021. 106 с.
3. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
4. Зоря О. П., Зоря С. П., Мауер Д. Р. Підвищення ефективності страхового менеджменту за допомогою інструментів digital-маркетингу страхових послуг. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Випуск 2(02). URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/75> DOI: 10.32782/dees.2-19.
5. Зоря О. П., Зоря С. П., Мауер Д. Р. Цифровий маркетинг як основа підвищення страхової культури та забезпечення ефективності управління діяльності страховика. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 66. С. 232-236. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/68_2022/42.pdf.
6. Зоря С. П., Романець Г. П. Страхова культура в Україні. *Соціально-економічні, політичні та гуманітарні виміри національного та місцевого розвитку* : зб. наук. ст. учасників другої всеукраїнської наук.-практ. конф. / редкол. : С. В. Степаненко (голова ред.) та ін. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. С. 241-244.
7. Зоря С. П. Страховий ринок України: стан та особливості конкуренції. *Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та*

проблеми практики : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, 31 жовтня 2019 р. Полтава, 2019. С. 72-75.

8. Карцева В. В., Прасолова С. П. Інститути міжнародного страхового ринку : навч. посіб. + навч. тренінг. Київ : «SBA-Print», 2020. 568 с.

9. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с.

10. Копилюк О. І. Особливості формування системи страхового захисту в туристичній діяльності. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2021. № 1. С. 43-47. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/tourism/article/view/890/843>.

11. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування : навч. посіб. Кропивницький : ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307 с.

12. Про страхування : Закон України від 18 листоп. 2021 р. № 1909-IX / *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.

13. Про туризм : Закон України від 15 вер. 1995 р. № 324/95-ВР / *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

14. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14 груд. 2021 р. № 1953-IX / *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.

15. Сосновська О. О. Страхування : навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.

16. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посіб. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.

17. Чвертко Л. А., Вінницька О. А., Корнієнко Т. О. Стан та проблеми розвитку туристичного страхування в Україні. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2020. Вип. 16. Т. 1. С. 58-67. DOI: 10.15330/apred.1.16.58-67.

8. ТУРОПЕРЕЙТИНГ

Тема 1. Теоретичні основи туropolерейтингу.

Сутність туropolераторської діяльності. Поняття «туropolерейтинг» та види діяльності туropolератора. Основні функції туropolераторської діяльності. Основні функції туropolераторів. Класифікація та види туropolераторів. Основні типи туropolераторів. Завдання туropolератора на туристичному ринку. Середовище функціонування туropolерейтингу. Зовнішні та внутрішні фактори туropolерейтингу. Сучасні тенденції розвитку туropolерейтингу.

Тема 2. Нормативно-правові вимоги до організації туropolераторської діяльності.

Регуляторні вимоги щодо організації туropolераторського та турагентського бізнесу. Державне регулювання туристичної діяльності. Нормативно-правові вимоги організації туropolераторського бізнесу: Закон України «Про туризм» (з останніми змінами), Закон України «Про ліцензування видів господарської дія-

льності», «Ліцензійні умови ведення туроператорської діяльності», інші нормативно-правові документи. Порядок отримання ліцензії на туроператорську діяльність в Україні. Ліцензування у сфері туристичної діяльності. Ліцензійні умови та вимоги до матеріально-технічної бази, кваліфікації персоналу, фінансового забезпечення. Механізми державного контролю та нагляду за діяльністю туроператорів. Система сертифікації туристичних послуг.

Тема 3. Туристичний продукт та його проектування.

Сутність і структура туристичного продукту. Типи туристичних пакетів: стандартні, індивідуальні, тематичні, спеціалізовані тури. Види та характеристика найпопулярніших турів. Процес формування турпродукту. Стадії планування туристичного пакету. Етапи створення туру: вибір напрямку, аналіз ринку, підбір і контрахтування послуг, складання програми перебування, ціноутворення. Договірний план та переговори з постачальниками послуг. Послідовність робіт стосовно вибору постачальників послуг (контрагентів). Технологічна документація при формуванні турів.: маршрутні листи, програми перебування, калькуляції, ваучери, договори. Калькулювання вартості туру. Життєвий цикл туристичного продукту.

Тема 4. Організація співпраці туроператора з постачальниками та діловими партнерами.

Типи постачальників в туроператорській діяльності. Критерії оцінки та відбору туроператором ділових партнерів та постачальників. Процес вибору постачальників: критерії оцінювання, умови співпраці, надійність. Особливості ведення переговорів із постачальниками послуг. Пряма та опосередкована схема роботи туроператора з організації турпродукту. Особливості співпраці туроператора з транспортними компаніями. Організація співпраці туроператора з закладами розміщення та харчування туристів. Організація співпраці туроператора з екскурсійними бюро, музеями та іншими соціально-культурними закладами. Організація співпраці туроператора зі страховими компаніями. Особливості співпраці туроператора з приймаючими туристичними компаніями. Організація співпраці туроператора з туристичними агенціями.

Тема 5. Організація діяльності з обслуговування туристів.

Загальне поняття організації обслуговування. Організація обслуговування туристів під час придбання туристичних продуктів. Організація комплексу туристичних послуг під час подорожі: транспорт, супровід. Організація обслуговування туристів у готельних закладах. Організація обслуговування туристів у закладах харчування. Організація екскурсійного обслуговування туристів. Організація обслуговування клієнтів туристичними підприємствами. Роль туроператора в координації обслуговування туристів. Сервісна підтримка клієнтів. Скарги та рекламації: порядок розгляду та врегулювання.

Тема 6. Управління якістю та безпекою в туризмі.

Мета, цілі та завдання управління якістю туристичних послуг. Критерії оцінки якості комплексного туристичного продукту. Якість туристичного продукту: параметри, стандарти, оцінка. Системи управління якістю ISO у сфері туризму. Формування системи управління якістю на туристичному підприємстві. Управління безпекою в туризмі. Безпека туристів: правові аспекти, організа-

ційні заходи, інформаційне забезпечення. Загрози безпеки туризму та джерела небезпеки в сфері туризму. Організаційні основи безпеки туризму. Забезпечення особистої безпеки туристів при наданні деяких послуг індустрії туризму. Сутність і основні поняття страхування. Туристичне страхування: обов'язкові та добровільні види страхування. Умови договорів страхування, порядок оформлення. Укладання договорів між туристськими підприємствами і страховими компаніями.

Тема 7. Фінансові та облікові аспекти туropolерейтингу.

Фінансова схема роботи туropolератора. Фінансове планування та бюджетування. Структура доходів і витрат туropolератора. Формування собівартості туристичних послуг. Методи розрахунку ціни туристичної послуги. Фактори, що впливають на ціну туристичного продукту. Формування фонду заробітної плати на підприємстві туropolератора. Облік доходів, витрат, прибутку. Особливості оподаткування туристичних підприємств. Фінансова звітність.

Тема 8. Управління персоналом туropolератора.

Кадрове забезпечення туropolераторської діяльності. Вимоги до професійної підготовки фахівців. Формування команди, мотивація, атестація, підвищення кваліфікації. Організаційна структура туropolератора. HR-менеджмент у сфері туризму. Етичні стандарти в роботі з клієнтами та партнерами. Корпоративна культура. Система оцінки персоналу. Лідерство та управління командою. Рекрутинг у сфері туризму. Тайм-менеджмент. Конфлікт-менеджмент. Навчання персоналу.

Тема 9. Інформаційні технології в туropolерейтингу.

Сучасні IT-рішення для туropolераторів: CRM-системи, GDS-системи (Amadeus, Galileo, Sabre). Автоматизація процесів бронювання, продажу, документообігу. Онлайн-платформи для формування та просування турпродукту. Інтернет-маркетинг у туризмі. Цифрові інструменти аналітики. Електронне бронювання. Хмарні сервіси. API-інтеграція. Платіжні системи. Аналітика клієнтської поведінки. Кібербезпека. Системи управління контентом (CMS).

Тема 10. Стратегічний менеджмент в туropolераторській діяльності.

Стратегічне планування діяльності туropolератора. SWOT-аналіз, PEST-аналіз. Розробка стратегії розвитку: диверсифікація, інновації, нові ринки. Конкурентні переваги туropolератора. Побудова бренду. Аналіз ризиків та стратегічне управління змінами. Унікальна торгова пропозиція. Стратегія виходу на нові ринки. Позиціонування туropolератора. Оцінка ефективності стратегії. Антикризове управління. Ключові показники ефективності (KPI). Розвиток через інновації.

Рекомендована література:

1. Бондаренко Л. А. Інструменти підвищення якості туристичних послуг в умовах конкуренції. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. Серія Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2021. Вип. 13. С. 167-173. DOI: 10.26565/2310-9513-2021-13-17.
2. Боруцька Ю. 3. Практикум із методики створення еколого-туристичних стежок і маршрутів (з елементами сільського зеленого туризму): навч.-метод.

посіб. Екологічний коледж Львівського національного аграрного університету. Львів, 2020. 166 с.

3. Влащенко Н. М., Тонкошкур М. В. Інноваційні технології в туризмі : навч. посіб. Харків : Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2022. 214 с.

4. Гончаренко Н. Г. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень на підставі економічного аналізу господарської діяльності підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 30. С. 52-54. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/30_2020ua/12.pdf.

5. Інформаційні системи і технології в готельно-ресторанному та туристичному бізнесі : підручник / М. М. Скопень, М. К. Сукач, О. П. Будя [та ін.] ; за ред. М. К. Сукача, М. М. Скопеня. Київ : Ліра-К, 2022. 763 с.

6. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 272 с.

7. Кудла Н. Є. Управління якістю в туризмі : підручник; М-во освіти і науки України, Львів. ін-т економіки і туризму. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 327 с.

8. Лега О. В., Мокієнко Т. В., Прийдак Т. Б., Сіренко О. В., Яловега Л. В. Особливості обліку та оподаткування туристичної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8789>.

9. Мальська М. П., Бордун О. Ю., Жук І. З. Управління персоналом у туризмі: теорія і практика : навч. посіб. ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 232 с.

10. Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від № 991 від 11 листопада 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-%D0%BF#Text>.

11. Про затвердження порядку оформлення ваучера на надання туристичних послуг та його використання. Наказ Держ. тур. адмін-ції України № 50 від 6 червня 2005 р. URL: <http://surl.li/hcudr>.

12. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України № 222-VIII від 02 березня 2015 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>.

13. Про туризм: Закон України № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

14. Романченко Ю. О., Тютюнник С. В., Тютюнник Ю. М. Реалізація туристичних товарів і послуг: обліково-аналітичний аспект. *Пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку України* : колективна монографія / за ред. Антошкіної Л. І., Рунчевої Н. В., Горячої О. Л. Київ : Талком, 2020. С. 131-142.

15. Шаховська Н., Сидор П. Розроблення архітектури системи планування безпечних туристичних подорожей. *Herald of Khmelnytskyi National University*.

Technical sciences, 2022. Вип. 305(1). С. 96-101. doi:10.31891/2307-5732-2022-305-1-96-101.

16. Якименко-Терещенко Н. В. Організація туризму [Електронний ресурс] : конспект лекцій : для студентів спец. 241 «Готельно-ресторанна справа», 242 «Туризм» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків, 2022. 83 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Підсумкова оцінка кваліфікаційного випробування на атестаційному екзамені є середньозваженою оцінкою за кожний з етапів (50 % за тестові завдання (закритого типу) і 50 % за розв'язання комплексних ситуаційних завдань).

Загальні критерії оцінювання тестових завдань:

- 90 і більше % правильних відповідей – «відмінно» (90-100 балів, А – за шкалою ЄКТС);
- 74-89 % правильних відповідей – «добре» (74-81 % – 74-81 бал, С – за шкалою ЄКТС; 82-89 % – 82-89 балів, В – за шкалою ЄКТС);
- 60-73 % правильних відповідей – «задовільно» (60-63 % – 60-63 бали, Е – за шкалою ЄКТС; 64-73 % – 64-73 бали, D – за шкалою ЄКТС);
- 59 і менше % правильних відповідей – «незадовільно» (35-59 % – 35-59 балів, FX – за шкалою ЄКТС; 0-34 % – 1-34 бали, F – за шкалою ЄКТС).

Оцінювання результатів розв'язання комплексних ситуаційних завдань відповідно до еталонних відповідей відбувається за такими загальними критеріями:

- завдання виконано повністю, відповідь обґрунтовано, висновки та пропозиції аргументовано й оформлено належним чином – «відмінно» (90-100 балів; А – за шкалою ЄКТС);
- завдання виконано не менш як на 74 %, припущено незначних неточностей у розрахунках або оформленні – «добре» (74-81 бал, С – за шкалою ЄКТС; 82-89 балів, В – за шкалою ЄКТС);
- завдання виконано не менш як на 60 %, припущено суттєвих помилок у розрахунках або оформленні – «задовільно» (60-63 бали, Е – за шкалою ЄКТС; 64-73 бали, D – за шкалою ЄКТС);
- завдання виконано менш як на 60 %, припущено значних помилок у розрахунках або оформленні – «незадовільно» (35-59 балів, FX – за шкалою ЄКТС; 1-34 бали, F – за шкалою ЄКТС).

Підсумкова оцінка кваліфікаційного екзамену здійснюється за шкалою, наведеною в табл. 1.

Таблиця 1

Шкала оцінювання кваліфікаційного екзамену: ЄКТС та 4-х балова

Сума балів за кваліфікаційний екзамен	Оцінка ЄКТС	Оцінка за 4-х баловою шкалою
90-100	А	відмінно
82-89	В	добре
74-81	С	
64-73	D	задовільно
60-63	Е	
35-59	FX	незадовільно
0-34	F	незадовільно

Оцінювання рівня якості підготовки здобувачів вищої освіти здійснюється з дотриманням академічної доброчесності, що передбачає

контроль членів ЕК за дотриманням здобувачами вищої освіти академічної доброчесності та об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти під час атестаційного екзамену передбачає: самостійне виконання завдань (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

Є неприйнятним: виявляти нешанобливе та некоректне ставлення до педагогічних, науково-педагогічних працівників, адміністрації; під час атестаційного екзамену використовувати джерела інформації (усні (підказки), письмові (роботи інших осіб), електронні (телефони, планшети), не дозволені ЕК); просити, надавати та одержувати допомогу від третіх осіб при проходженні атестації, використовувати родинні або службові зв'язки для отримання позитивної або вищої оцінки, здійснювати або заохочувати будь-якими способами зміну отриманого результату навчання.

У цілому здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися Кодексу академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету. Процедура розгляду справ щодо порушення норм академічної доброчесності учасниками освітнього процесу здійснюється згідно з Положенням про Комісію з академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету. Спеціальні та локальні нормативно-правові акти з питань забезпечення академічної доброчесності представлено на вкладці Академічна доброчесність офіційного сайту ПДАУ.